

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli den 16 April 1883, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till Förordning angående skyldighet för ny egare af jord att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt, dels ock enskild motion i ämnet.

Kongl. Maj:t har under den 8 sistlidne Januari till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition:

»Sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 9 Maj 1880 anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till författning i syfte att bereda större säkerhet, än för närvarande egde rum, för utbekommande af sådant bidrag eller ersättning, som omförmäles i 13 kap. Stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866, har inom Justitiedepartementet blifvit utarbetadt förslag till till förordning i ämnet; och vill Kongl. Maj:t, efter det Högsta Domstolen blifvit öfver förslaget hörd, med bifogande af det angående ärendet i Högsta Domstolen och Statsrådet förda protokoll, enligt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående skyldighet för ny egare af jord att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt.

Härigenom förordnas som följer:

Har vid laga skifte blifvit bestämdt, att bidrag till utflyttning
Bih. till Riksd. Prot. 1883. 7 Saml. 19 Häft.

eller ersättning för odling eller vanhäfd å jord eller för ståndskog, plantering eller torfjord skall gäldas af egare till jord, som i skiftet ingått, vare, derest jorden öfvergår till ny egare, denne pligtig svara för hvad af det bidrag eller den ersättning förfaller till betalning eller utgörande, sedan han egare blifvit.»

Skälen till propositionen inhemtas af det bilagda utdraget af statsrådsprotokollet, till hvilket föredragande departementschefen yttrat:

»På sätt i »Riksdagens underdåniga skrifvelse» blifvit anfördt, hafva skiljaktiga meningar inom lagskipningen yppats i fråga derom, huruvida de vid laga skiften fastställda utflyttningsbidrag samt ersättningar för odling, vanhäfd, ståndskog och dylikt fortfara att vidlåda den ersättningsskyldiges jord, äfven sedan den efter skiftet ombytt egare. Vid sådant förhållande synes anledning icke saknas att genom en särskild lagbestämmelse reglera rättsförhållandet emellan den till dylik ersättning berättigade och ny egare till den ersättningsskyldiges jord. Otvifvelaktigt är, att ersättningstagaren, för sin rätt att utfå hvad honom blifvit tillagdt, skulle komma i åtnjutande af allt för ringa skydd, derest vid öfverlåtelse af jorden nye egaren vore fri från hvarje förpligtelse att svara för de vid laga skiftet bestämda ersättningsbelopp, ändock att någon försummelse i fråga om ersättningens utkräfande icke kan med skäl läggas honom till last. Men med omsorgen för fastighetskreditens skyddande synes å andra sidan icke stå tillsammans att, på sätt understundom blifvit ifrågasatt, för ifrågavarande ersättningsbelopp medgifva panträtt i fastigheten med förmånsrätt framför de inteckningar, som till äfventyrs deri kunde förefinnas. Stadgandet torde derföre böra inskränkas dertill att, i likhet med hvad i 79 § i lagen angående dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni 1879 blifvit stadgadt i fråga om bidrag till företag, hvarom i nämnda lag handlas, ny jordegare förpligtas att svara för den del af i fråga varande bidrag, som förfaller till betalning, sedan han blifvit egare till jorden — —.»

Emellertid har, med anledning af den till Lag-Utskottets handläggning öfverlemnade Kongl. propositionen, Herr *M. Jonsson* inom Andra Kammaren afgifvit en, likaledes till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 93, hvilken motion har följande lydelse:

»Då jag anser Kongl. Maj:ts proposition angående skyldighet för ny egare af jord att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt, icke innefatta förslag till sådana lagbestämmelser, som medföra full säkerhet för utbekommande af ersättning för utflyttning, odling, mistad ståndskog m. m., tager jag mig friheten härmed framställa förslag till ordnande af denna fråga.

»Ersättningsfordran af ifrågavarande beskaffenhet utgör vederlag för jord, skog, m. m., som blifvit egaren, ofta mot hans vilja, afhända, och är således, så att säga, satt i fastighetens ställe. Egare af sådan fordran bör derföre ega allra yppersta säkerhet för densammas utbekommande. Den bör efter min uppfattning vidlåda jorden såsom en deraf utgående ränta, en jorden belastande sakrätt, gällande med den förmånsrätt, som i 17 kap. 6 § Handelsbalken stadgas.

»Ett stadgande i detta syfte kan tänkas antingen såsom sjelfständigt eller såsom ett tillägg till den lagbestämmelse, som innefattas i Kongl. Maj:ts proposition. Genom sistnämnda lagbestämmelse afgöres nemligen endast frågan, hvilken person, den gamle eller nye egaren af fastigheten, skall anses vara rätte gäldenären för den ena eller andra delen af ersättningen.

»På grund häraf får jag föreslå,

att Riksdagen måtte antingen, med afslag å Kongl. Maj:ts proposition, besluta ett lagstadgande, hvarigenom på ofvannämnda eller annat sätt beredes trygghet för utbekommande af ersättningsfordringar af ifrågavarande beskaffenhet, eller ock, med hufvudsakligt godkännande af det i den Kongl. propositionen framställda förslag, besluta ett tillägg dertill af det innehåll jag ofvan åsyftat.»

Utskottet, som delar motionärens uppfattning, att ersättningsfordran af ifrågavarande beskaffenhet utgör vederlag för den jord, ståndskog m. m., som vid skiftet förre egaren frångått, samt att densamma följaktligen måste anses satt i fastighets ställe, finner på sådan grund, i likhet med motionären, rättvist vara, att denna fordran vidlåder jorden, i hvars hand den än kommer, med den förmånsrätt, som i 17 kap. 6 § Handelsbalken sägs.

Man kan nu häremot anmärka, att dylik ersättning sålunda erhåller förmånsrätt framför in-teckningar, äfven sådana af äldre datum, och att en lagstiftningsåtgärd i denna riktning skulle komma att menligt inverka på fastighetskrediten, men Utskottet vill häremot erinra, att, der skiftet är rätteligen verkställt — och annat förhållande har lagstiftaren icke rätt att förutsätta — det hemman eller den hemmansdel, hvarifrån ersättning skall utgå, måste anses hafva blifvit genom skiftet till sitt värde förbättrad med minst det belopp, hvartill den å

densamma belöpande ersättning uppgår, samt att till följd häraf inteckningshafvarne icke böra kunna blifva lidande i sin rätt. Att deremot, i följd af skiftet, deras rätt skulle, på öfrige skiftesdelegares bekostnad, blifva utan någon deras uppoffring eller ens åtgärd förbättrad, och att vid skifte den ene skiftesdelegaren skulle nödgas utan tillfyllestgörande säkerhet för ersättningsbeloppets utbekommande till annan skiftesdelegare afstå sin värderika egendom, t. ex. ståndskog, för att af den senare kanske omedelbarligen förvandlas i löst, lätt användbart och lätt försvinnande kapital, synes deremot icke vara med rättvisa öfverensstämmande.

Anmärkningen, att genom den ifrågasatta lagbestämmelsen skulle skapas en ny tyst förmånsrätt, torde betydligt förlora i kraft, då man besinnar, att skifteshandlingarne äro för hvar och en tillgängliga.

Med den lagbestämmelse i ämnet, Utskottet på grund af det anförda föreslår, synes något stadgande i den rigtning, som innefattas i den Kongl. propositionen, icke vara behöfligt.

Utskottet hemställer alltså:

- 1) att förevarande Kongl. proposition icke må af Riksdagen antagas; och
- 2) att Riksdagen må för sin del antaga följande

Lag

angående förmånsrätt till betalning för fordran å utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt.

Härigenom förordnas som följer:

Har vid laga skifte blifvit bestämdt, att bidrag till utflyttning eller ersättning för odling eller vanhäfd å jord eller för ståndskog, plantering eller torfjord skall gäldas af egare till jord, som i skiftet ingått; då häfte samma jord, i hvars hand den komma må, för det bidrag eller den ersättning; och njute den, som eger sådan fordran, enahanda förmånsrätt till betalning ur jorden, som enligt 17 kap. 6 § Handelsbalken tillkommer enskild ränteegare för afgäld af fast egendom.

Stockholm den 16 April 1883.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Bergström*, med hvilken Herr Grefve *Strömfelt* instämt: »Lika med Utskottets flertal finner jag, att genom bifall till den Kongl. propositionen icke skulle åt ersättningsfordran af ifrågavarande beskaffenhet beredas en så tillfyllestgörande säkerhet, som hennes natur kräfver; men å andra sidan vågar jag till följd af omsorg om fastighetskrediten icke tillerkänna fordringsegaren en *stadigvarande* tyst förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § Handelsbalken, helst, enligt hvad i Utskottet upplysts, ersättning t. ex. för mistad skog vid flera skiften uppgått till mycket höga belopp, vid ett skifte till 27,000 kronor. Vid sådant förhållande har jag icke kunnat finna annan utväg att förskaffa ifrågavarande fordringar nödig ansedd säkerhet, än att bereda fordringsegaren en hittills med Inteckningsförordningens nuvarande lydelse saknad rättighet att i den ersättningsskyldiga jorden söka inteckning för sin fordran. För berörda ändamål måste vidtagas sådana ändringar i §§ 2 och 14 af Inteckningsförordningen, som här nedan under *Litt. B* intagna författningsförslag utvisar.

Man kan dock icke stanna dervid, utan det blir derjemte nödigt att förutna fordringsegaren någon viss tid, inom hvilken han, derest han för bevarande af sin rätt finner sådant erforderligt, må ega att söka inteckning i den ersättningsskyldiga jorden vid påföljd för försittande af nämnda tid, att rättigheten till inteckning går förlorad.

Under tiden synes han mig böra njuta sin säkerhet i jorden; dock ej framför sådana jordegarens borgenärer, som i samma jord ega pant- eller förmånsrätt. I enlighet med dessa kortligen anförda grunder är det här nedan under *Litt. A* intagna lagförslag uppgjort. Till förekommande af ovisshet om detta lagförslags rätta förstånd är i slutet af detsamma infördt enahanda stadgande, som innehålles i den Kongl. propositionen; hvaraf följer, att, derest den ersättningsskyldiga jorden öfvergår till ny egare, denne, fastän inteckning för ersättningsfordringen icke blifvit sökt och vunen, dock skall vara pliktig att svara för hvad af det vid skiftet fastställda bidrag eller ersättning förfaller till betalning eller utgörande, sedan han egare blifvit.

På grund af hvad sålunda anförts får jag hemställa, att Riks-

dagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition icke kan i oförändradt skick antagas, må med anledning af samma proposition och Herr Magnus Jonssons motion för sin del besluta

A) en så lydande

Lag angående säkerhet för fordran å utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämmt.

Häri genom förordnas, som följer:

Har vid laga skifte blifvit bestämmt, att bidrag till utflyttning eller ersättning för odling eller vanhäfd å jord eller för ståndsskog, plantering eller torfjord skall gäldas af egare till jord, som i skiftet ingått; njute den, till hvilken sådant bidrag eller ersättning bör utgöras, sin säkerhet i samma jord framför andre jordegarens borgenärer, hvilka icke i jorden ega pant- eller förmånsrätt. Söker han ej in-teckning för sin fordran, i stad inom tre månader och å landet sist vid det ting, som infaller näst efter sex månader, sedan skiftet vunnit fastställelse; ege derefter ej bättre rätt än de andre. Öfvergår jorden till ny egare, vare denne, ändå att in-teckning för bidraget eller ersättningen ej sökts, pliktig svara för hvad deraf förfaller till betalning eller utgörande, sedan han egare blifvit.

B) en så lydande

Förordning angående ändring af 2 och 14 §§ i Förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 Juni 1875.

Häri genom förordnas, att 2 och 14 §§ i Förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 Juni 1875 skola erhålla följande förändrade lydelse:

2 §.

Häftar fast egendom för ogulden köpeskilling, på sätt i 11 kap. 2 § Jordabalken sägs, eller har egare af fast egendom genom domstols beslut fått sig ålagdt att ställa säkerhet för omyndigs medel, dem han har om händer, eller är han genom laga kraftvunnet utslag i brottmål förpligtad att utgifva skadestånd, som ej genast är förfallet till betalning, eller har vid laga skifte, som vunnit fastställelse, blifvit bestämmt, att bidrag till utflyttning eller ersättning för odling eller vanhäfd å jord eller för ståndsskog, plantering eller torfjord skall gäldas af egare till jord, som i skiftet ingått; då må in-teckning beviljas till säkerhet för sådan fordran, ändå att gäldenären det ej medgifvit.

14 §.

Öfverlåter någon sin fasta egendom till annan, och har, innan nye egaren söker lagfart, inteckning för fordran blifvit i egendomen sökt på grund af förre egarens medgifvande eller derförutan enligt 2 §; då utgör öfverlåtelsen ej hinder för inteckningens beviljande. Sökas å samma dag inteckning för fordran och lagfart å öfverlåtelse, vike inteckningssökanden för den, som eganderätten förvärfvat, der ej inteckningen sökes för fordran, som eger förmånsrätt enligt 11 kap. 2 § Jordabalken, eller för fordran å utflyttningsbidrag eller ersättning, hvarom i 2 § sägs.

af Herr Grefve *Mörner*;

af Herr *Ekenman*, med hvilken Herrar *Thomasson*, *Widmark*, *Anders Persson* och *Lewin* instämt: »Jag anser att Lag-Utskottet bort, på de i Kongl. Maj:ts proposition framlagda skäl, till densamma förorda bifall, desto hellre som samma Kongl. proposition är föranledd af och står i öfverensstämmelse med Riksdagens egen begäran i dess underdåniga skrifvelse den 9 Maj 1880.»
